

pa gre vsako leto polovico gnoja v izgubo. Poglejte, če cel kup vlažne stelje s soljo potresete in z vodo polijete, vam gre sol z vodo vred pod zlo, zato, ker se sol v vodi raztopi in z vodo odteče. Ravno taka je tudi z vašim gnojiščem; najbolje stvari, katere zemljo gnojé, da rodovitneja prihaja, se v vodi in vlažnosti razkrojijo in s kapnico vred iz gnojišča odtečejo in se po vasi razlivajo.“ „Saj imate res prav, gospod! Če bi gosposke suknje ne nosili, bi mislil, da ste trd kmet, ker kmetijstvo bolj razumete, kakor nas eden.“

Drugo leto potuje oče Č. zopet skoz to vas, in ne ulic ne vasi skor nič v boljšem stanu ne najde, kakoršne so bile lanskega leta; še zmerom se je po njih gnojnica cedila in v mlinski jarek ocejala; tu vidi tudi starega kmeta pred hišo stati, ki se za ušesi praska in toži, da mu gnoja vseskozi primanjkuje. Ljudje so tukaj slepi, pravi naš popotnik, in se ne dajo podučiti, da bi svoje kmetijstvo v bolji stan pripravili.

Ali bi ne bilo prav, da bi se v enacih primerljivejših k temu s hudim silili, kakor se na Badenskem godí, in k snagi in čištenji ulic morali, kar dostikrat škoduje zdravju živine in ljudi. Ukazati bi se jim moralo, kako se njive in travniki umno obdelujejo in zboljšujejo, in sicer:

1. Vsak gospodar bi si moral najmanj 3 čevlje globoko gnojno jamo napraviti, v katero bi se gnojnica, namesti po ulicah pogubljevala v jamo ocejala.

2. Kakor hitro je jama gnojnice polna, bi jo moral gospodar v sode izprazniti, in na njive, travnike in vrte speljati.

3. Župani bi morali nekoliko sodov na soseskine stroške napraviti dati, in vaščanom v potrebi za majhen denar prepustiti, da bi gnojnico iz jam na polje izpeljevali, dokler bi si jih sami ne omislili.

4. Tiste kmetovalce, kateri bi po 1. in 2. pravilu ravnati ne hotli, bi morala gosposka po primeri škode, katero so sebi ali pa sosedom po nemarnosti napravili, v denarjih kaznovati.

Gospodarske skušnje.

Kako da gospodar telice dobí namesti junčkov, govorili smo v našem zadnjem listu po skušnjah poštarja gosp. Nocka ki svetuje, krave le s polnim višenom, tedaj zjutraj ali zvečer, predno so omolžene bile, peljati k juncu. Prav to potrjuje tudi oskrbnik neke velike grajščine gosp. Nosseck v „Wiener landw. Zeitg.“ On piše tako-le: Naše krave smo zmerom zvečer ob 6. uri peljali k biku, in res je, da dobivamo med 100 teleti 80—85 telic. Naš gospodar, večkrat od nas poprašan: kaj more temu vzrok biti, ni nikoli hotel nam pravega odgovora dati, morebiti misleč, da se bomo smejali, če nam svojo skrivnost razodene. Enkrat nam je vendar odkritosrčno to povedal. Rekel nam je, naj se telica, ko se prvič poja, ne pelje koj k biku, ampak še le drugikrat, in to vselej zvečer o mraku. Težko bode ključ k tej natorni skrivnosti najti, vendar skušnja me uči, da je res tako.

Kako orehe sveže (frišne) ohraniti.

Znano je, da jedrca orehova o nastopu zime dobijo nekak žarkov (oljnat) okus, kar jim vrednost jemlje. Da taki orehi zopet sveži postanejo, priporočajo gospodarski časniki kot gotovo sredstvo to-le: Orehi naj se namakajo 48 ur v mlačnem mleku, potem pa naj se dadó na zraku ohladiti. Ko bi mleka ne bilo pri hiši, se dá to tudi doseči s tem, da se orehi položijo v mlačno malo osoljeno vodo, samo da v tej vodi se morajo namakati 5—6 dni. Pri tem ravnanji vlaga

mleka ali vode prešine orehovo lupino in pomoči jedrce v njem, ki se potem napne in tako zopet sveže postane, da se nova tanka kožica oreha ravno tako olušiti dá, kakor pri ravno dozorelih orehih.

Prirodopisne stvari.

Jež.

Jež je človeku velik prijatelj in kmetijstvu koristna žival. V časniku „Der Obstgarten“ nahajamo životopis ježev, ki je posebno namenjen učiteljem ljudskih šol. Pisatelj pravi, naj bi se šolski mladini namesti tujih zverin raje razlagale domače koristne ali škodljive živali.

Naj iz tega popisa našim bralcem podamo nekoliko vrstic.

Jež podnevi rad počiva in spi, zato, da gre ponoči bolj pogumen na lov iskat si živeža. Če želodec umorjenega ježa preiskujemo, najdemo v njem ostanke hroščev, ličink, miši, kač, gljist, griljev, kobilic in drugega škodljivega mrčesa; le malo pa ostankov kakega jabolka ali hruške.

Jež je tudi ena tistih redkih gorkokrvnih živali, katerim strupeni pik modrasov nič ne škoduje, marveč se rad v boj spusti z modrasom, katerega skoro vsakokrat premaga. Ko je tega svojega sovražnika umoril, gostí se na njegovem hrbtnem mesu.

Jež je podnevi okorna, počasna in flegmatična žival; ves drug je pa ponoči. Tu je tako uren in bronog, ter tako ročno streže po miših, da mu le malokedaj kaka uide; da, tudi podgano vjame in gre prav rad na lov vodnih podgan. Le tam, kjer mati narava mizo pogrne ježu s tako hrano, katera mu je priljubljena, nahajamo ga pogostoma, in to je na polji, kjer je dosti miši.

Tudi tam, kjer je dosti strupenih modrasov, najdemo ježe, ki so mu naravni in skoro edini zatirovalci, dostikrat, tam pa, kjer modrasov ni, tudi ježev ni.

Ker je po takem jež toliko koristna živalica, bi se misliti moralo, da ga človek varuje in še celó za njegovo pomnoženje skrbi, — al žalibog prav malo ljudi pozná veliko ježevo korist in preganja tega revšeta, kjer koli ga dobi. V vodo ga nevedneži vržejo in se radujejo videti ga, kako se skuša oteti pogube. Ali ker je ljudstvo naše tako malo podučeno o koristi ježevi, ne zadeva zatega del ojstra graja naših ljudskih šol?

Nove postave.

Postava zoper umetna vina.

Omenili smo uže, da je postava zoper umetna vina, ki jo je deželni zbor sklenil, potrjena od cesarja. Ker ima veliko važnost, naj jo celo razglasimo. Glasi se tako-le:

§. 1. Napravljati vinu podobne pijače (navadno umetno vino imenovane), kakor tudi pijače iz vinskih jagod s tem, da se jim pridá ali primeša družih tvarin, in se to ne godí samo zarad tega, da se vino zboljša ali da je bolj trpežno, ampak zato, da se napravi več vinu podobne pijače, sme se, če je pridelek namenjen na prodaj ali če se ima točiti, le kakor obrt, podvržena obrtnemu in dohodninskemu davku in spada pod določbe obrtniškega reda.

To pa ne veljá za napravljanje tropinovca in vin piccolo (vinetto) na lastnem zemljišču od lastnika samega.

§. 2. Pijače, napravljene po katerem v §. 1, odstavek 1 omenjenem načinu, podvržene so, kakor doslej, tistemu vžitninskemu davku, kakor vino.

§. 3. Prepovedano je rabiti štirskovi sladkor pri napravljanju v §. 1. omenjenih pijač.

§. 4. Pijače, ki so se napravile na kateri v §. 1. omenjeni način, ne smejo se naznanjevati, ponujati, prodajati in točiti pod samim imenom vino.

§. 5. Prestopke v paragrafi 3. in 4. te postave navedenih predpisov, ako ne spadajo pod določbe občnega kazenskega zakonika, imajo kaznovati obrtniške gosposke z globo od 25 do 500 gold. in ako jih ni mogoče iztirjati, z zaporom ter je računati 5 gold. za en dan zavora.

Tudi imajo obrtniške gosposke ustavljene pijače, ako se spoznajo zdravju škodljive, na obsojenčeve troške uničiti.

Pri ponovljenem prestopku zapade — poleg globe in zavora — pijača, zoper katero je spotikljaj, ubožnici tiste občine, v kateri se je storil prestopek, in se ima kazenska obsodba objaviti po deželnem časniku, kakor tudi po načinu, v tistem kraju navadnem, na krivčeve troške.

§. 6. Ministrom notranjih opravil, financ, trgovine in poljedelstva je naročeno, naj to postavo izvrše.

Domače stvari.

O veteranskih društvih.

„Novice“ so v svojem 41. listu od 13. oktobra t. l. priobčile „dopis iz Ogerskega“, v katerem se nasvetuje, naj bi se veteranska društva na Kranjskem, Goriškem in Primorskem sploh pomnožila in ukrepila.

Z velikim veseljem pozdravljam to za vspeh veteranskih društev jako važno izjavo, in se usojam, čestite „Novice“ naprositi, naj v svoj cenjeni, jako uplivni in razširjeni list blagovoljno sprejmejo sledeče poročilo, ki opisuje moje skušnje o veteranskih društvih.

Na Kranjskem ste zdaj dve veteranski društvi, in sicer: 1) Pod pokroviteljstvom Nj. Veličanstva cesarja Franc Jožefa I. stoječe občno kranjsko veteransko društvo v Ljubljani; 2) nadvojvode Rainerja kranjsko veteransko društvo v Domžalah. Obe društvi ustanovili ste se l. 1875. in štejete zdaj okoli 350 udov.

Da bi se število društvenikov pomnožilo, je iskreno želeli, pa bi se to z dobrovoljno podporo odličnih domoljubov tudi lahko doseglo.

Po pravilih je pristop k društvu dovoljen doslužnim vojakom in rezervistom, kateri so uže tri leta služili.

Da bi se kot udje sprejemali taki vojaški odpustniki, kateri niso še doslužili tri leta v rezervi, se ne priporoča, kajti o priliki vojske bi društvo po sklicu rezervistov na en hip zelo veliko udov izgubilo, to pa bi proračun, s kolikimi društveniki zamore društvo z ozirom za patriotske praktične namene razpolagati, jako motilo.

Ako bi pristopili vsi v deželi, kateri imajo zato sposobnost, bi se veteranska društva za tisoče udov pomnožila in bi se njih zmožnost, delovati na prid domoljubja, podvojila.

Vsa veteranska društva, navdušena najzvestejše lojalnosti in živega patriotizma so uže enkrat pripravnost izrazila, svojo moč posvetiti državi in deželi, kedar bi se klicala v ta plemeniti namen. Možem pa, ki so isti dan, ko se je blagoslovila njih zastava, v svojih srcih ponovili slovesno prisego nezrušljive zvestobe in udanosti za svojega cesarja in domovino, se zamore in se mora zaupati.

Zaupanje do veteranov bi jih osrečilo in neumorno bi na to delali, da bi svoj gotovo blagi namen dosegla. Veterani nočejo biti samo za parado, in če so katerokrat paradirali, imelo je to zmerom svoj poseben pomen.

Kedaj, na primer, je paradiralo občno kranjsko veteransko društvo? — Na rojstni in imendan Nj. veličanstva preljubljenega cesarja in vladarja Franc Jožefa I., ki je pokrovitelj obcnemu kranjskemu veteranskemu društvu, — na imendan presvitle cesarice Elizabete, ki je kumica veteranski zastavi, in pa o prilikah, ko so se praznovale vesele dogodbe ljubljene cesarske rodovine. Ali niso to dnevi, kateri srce vsakega domoljuba z najveselejšimi čutili napolnujejo in ob katerih vsakdo rad udanost in zvestobo do ljubljene cesarske rodovine javno pokazati želi.

Zvesto udani so veterani hrabremu svojemu cesarju in preblagi cesarici, — prisegli so jima zvestobo, kot vojaki so in bili so vselej pripravljeni žrtovati kri in življenje za domovino pod geslom: „Vse za Boga, cesarja in domovino!“ Svojo ljubezen do cesarskega prestola in domovine svoje naglašavajo in kažejo veterani vsikdar z največim ponosom v znamenje in spodbudo onim svojim sodržavljanom, katerim je taka spodbuda še potrebna.

Nadalje se je vdeleževalo veteransko društvo slavnosti, katere je priredilo ljubljansko meščanstvo, na čast iz Bosne in Hercegovine došlih domačih hrabrih vojakov. Gotovo je bilo društvo, kot iz bivših vojakov sestavljeno, v prvi vrsti poklicano, svoje veselje izraziti mlajšim hrabrim vojakom o njihovih vspehih. Vračajoči se vojak, ki je prišel iz težkih bojev za cesarja in domovino, pozdravljen je bil od starejšega vojaka veterana, ki je kot starejši domobranec čestital mlajšemu, to pa je mladega vojaka gotovo navdušilo. Z veseljem sta si stareji in mlajši vojak pružila roko v znamenje, da sta oba vestno spolnila lepo, a težko nalogo državljana, braniti z dušo in telesom najdražje bisere: cesarja, cesarstvo in domovino.

Tudi slavnosti, katere so druga ljubljanska društva priredila, se je veteransko društvo, akoravno v zelo redkih slučajih udeležilo, in to le takrat, ako je veljalo obče čislanim in priljubljenim možem čast izkazati, ali pa društvu človekoljubnemu hvaležnim biti.

Tudi svojim sodruštvenikom izkazuje veteransko društvo zadnjo čast, da jih spremlja na pokopališče in jim, ako so revni, priredi pošteni pogreb. Marsikateri v vojski hrabri vojak, v življenji pošteni možak, ne bi imel poštenega pogreba, ko bi mu k temu ne pripomogli njegovi tovariši v veteranskih društvih.

Največji del udov veteranskega društva sklenil je zvesto zvezo prijateljstva pred sovražnikom; te zveze si je tudi sedaj zmerom svest, in po pravici slovi zmagonosna avstrijska armada zaradi prave prijateljske vezi, ki družijo vse nje hrabre ude.

(Dal. prih.)

Zgodovinske stvari.

Protestantizem in škof Hren.

Po raznih virih spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

Ker je hotel Hren novo vero s korenino zatreti, prizanesel ni tudi mrtvemu oznanovalcu protestantizma — knjigam. Pridno se nabirajo in preiskujejo, ter se leta 1600. plamenu izročé; zgorelo jih je, kakor nam povestnica pripoveduje, 11 *) vozov, med njimi tudi slo-

*) Glej Dim itz III. str. 333.